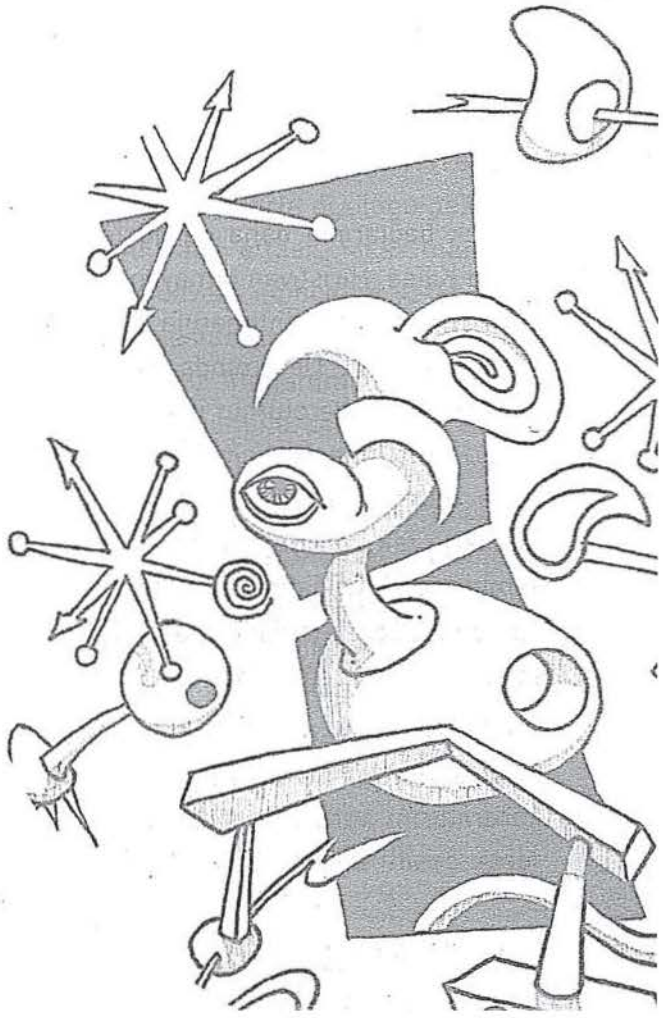
dinlerarası diyalog iflasın eşiğine mi geldi?

MAHMUT AYDIN

Doç.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim Dalı

12 Eylül 2006 günü Papa XVI. Benediktus Almanya ziyareti esnasında bir zamanlar ders verdiği Regensburg Üniversitesinde verdiği konferansta, kendi iç dünyasında İslam'a ve onun kutsal değerlerine karşı duyduğu kin ve nefreti Bizans İmparatoru II. Manuel Paleologos'tan yaptığı nakille dışa vurunca insanın aklına ister istemez II. Vatikan Konsilinde alınan kararlarla resmen başlatılan dinlerarası diyalogun artık sonuna mı gelindiği sorusu gelmektedir. Bu yazıda Papa XVI. Benediktus'un, II. Manuel'e atıfla Hz. Muhammed'in, Tanrı'nın tabiatına aykırı olan güç ve şiddet kullanarak öğretisini yayma dışında yeni hiçbir şey getirmediği şeklindeki saldırgan ifadesinden ve bu ifadenin Müslümanlar nezdinde yarattığı infiali dindirmek için 25 Eylül 2006 günü Castel Gandolfo sarayında 21 Müslüman ülke elçisi ve Müslüman liderle bir araya geldiği toplantıda söylediklerinden yola çıkarak dinlerarası

diyalogun artık iflas etmek üzere mi olduğunu tartışacağız.

Bu çerçevede ilk önce Hıristiyan olmayanlarla diyalogun Katolik Kilisesinin gündemine ilk olarak nasıl geldiğini bir hatırlayalım. Bilindiği üzere Roma Katolik Kilisesi, 1962-1965 yılları arasında yapılan II. Vatikan Konsilinde kabul edilen Nostra Aetate adlı dokümanla Hıristiyanları genelde tüm Hıristiyan olmayanlara özelde ise Müslümanlara saygı göstererek onlarla diyalojik ilişki kurmaya ve adalet, dünya barışı, insanlığın refahı ve sosyal ahlak gibi konularda işbirliği yapmaya teşvik etmek suretiyle diyalogu resmen başlatmıştı. "İnsanların her zamankinden daha fazla birbirleriyle yakınlaştıkları ve farklı şahıslar arasındaki dostluk bağlarının daha da güçlendiği çağımızda Kilise, Hıristiyan olmayan dinlerle olan ilişkilerini daha bir ihtimamla ele alır" *(Nostra Aetate, 1:1)*. Devamında Kilise yetkilileri daha önce hiç de olumlu ifadeler sarf etmedikleri Müslümanlar için konsil dokümanlarında olumlu ifadelere yer vererek Müslümanların tek Tanrıya inandıklarını ve dini yaşamlarında hakiki dinî değerlerin bulunduğunu kabul ederek Hıristiyanları Müslümanlara saygı duymaya çağırmıştı.

Diyalogun Kilisenin evanjelik misyonunun ayrılmaz bir parçası olduğunu ısrarla ırgulayarak diyalogun, misyonerliğin yerini alan bir olgu değil, İncil mesajını Hıristiyan olmayanlara daha etkili bir şekilde sunmak için yeni bir misyon yöntemi olduğunu vurgulu bir şekilde belirtmeye başlamıştır.

Bu ilk adımdan sonra Kilise yetkilileri Hıristiyan olmayanlarla diyalog işiyle ilgilenecek kurumlarını kurarak ve uzmanlarını yetiştirerek çeşitli diyalog toplantıları düzenleme yoluna gitmişlerdir. Ancak bu süreçte bazı Kilise yetkilileri için acaba diyalog, misyonerliğin yerini mi alıyor? Kilise artık evanjalizasyondan vaz mı geçiyor şeklinde sorular sormaya ve yükşek sesle bunları dillendirmeye başlayınca başta diyalog papası olarak tanınan Papa VI. Paul olmak üzere Kilisenin en yüksek karar organı olan Magisterium'un yetkilileri, Papalık Dinlerarası Diyalog Konsili ve İnsanların Evanjelizasyonu Kurumu yetkilileri yaptıkları konuşmalarda ve yayımladıkları *Diyalog ve Misyon (1984), Diyalog ve İlan* (1990) gibi dokümanlarda dinlerarası diyalogun Kilisenin evanjelik misyonunun ayrılmaz bir parçası olduğunu ısrarla vurgulayarak diyalogun, misyonerliğin yerini alan bir olgu değil, İncil mesajını Hıristiyan olmayanlara daha etkili bir şekilde sunmak için yeni bir misyon yöntemi olduğunu vurgulu bir şekilde belirtmeye başlamıştır. Vatikan'ın "dinlerarası diyalog" adı altında Hıristiyan olmayanlarla özellikle de Müslümanlarla niçin diyalojik ilişki içine girmek istediğini açık-seçik olarak ifade etmeye başlamasından yaklaşık 10 yıl gibi bir süre sonra 9 Ağustos 2001 tarihinde şu an XVI. Benedictus adıyla papa olan Kardinal Joseph Ratzinger İsa'nın 2000. doğum yılı dolayısıyla yayımladığı *Dominus Iesus* adlı dokümanda Hıristiyanların sadece ve sadece İncil mesajını ve İsa'yı Hıristiyan olmayanlara sunmak için onlarla diyaloga girebileceğini ifade ettikten sonra eğer bunu yapamıyorlarsa Hıristiyanları diyalogdan vazgeçmeye çağırmıştır. Çünkü Ratzinger'e göre Kilise, kurtuluş için mutlaka gereklidir ve İsa-Mesih de kurtuluşun yegâne yoludur. Görüldüğü üzere bu dokümanı yayımlamakla diyalogun mutlaka misyonerlik için kullanılması, aksi halde terk edilmesi gerektiğini belirten Ratzinger, 19 Nisan 2005 tarihinde papa seçilmesinden sonra Hıristiyan olmayan dinler ve onların mensuplarıyla ilgili olumsuz değerlendirmeler yapmaya devam etmiş ve en nihayetinde 12 Eylül 2006'da Al-

manya'nın Regensburg Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada İslam'ı kılıçla yayılan bir şiddet dini ve rahmet peygamberi, Hz. Muhammed'i de bir şiddet abidesi olarak niteleyerek Katolik Kilisesinin artık Müslümanlarla karşılıklı anlayış ve saygıya dayanan bir diyalog kurmak istemediğini açıkça ilan etmiştir. Çünkü yukarıda ifade ettiğimiz gibi Katolik Kilisesi II. Vatikan Konsilinde Hıristiyanları bir diyalog ortamı tesis etmek için Müslümanlara saygı duymaya çağırmaktaydı. İslam konusunda hiçbir bilgisi olmayan ve Müslümanlar tarafından çepeçevre kuşatıldığı için acaba Müslümanların ilerlemesini durdurabilir miyim diye can havliyle İslam'a saldırmayı bir görev olarak gören bir ortaçağ imparatorunun ağzından İslam'a ve onun aziz peygamberi Hz. Muhammed'e hayâsızca saldırarak diyalogun asgari şartı ve olmazsa olmazı olan muhataba ve onun kutsal değerlerine saygı ilkesini ihlal eden Papa XVI. Benediktus'un, Müslümanlardan gelen tepkiler üzerine Hz. Muhammed'e ve Müslümanlara saygı duyduğunu ifade etmesi acaba iflasın eşiğine gelen dinlerarası diyalogu kurtarabilecek mi?

Bilindiği üzere sağlıklı ve faydalı bir diyalog ortamının ön şartı muhatapların birbirlerine ve birbirlerinin kutsallarına azami saygı göstermesi ve birbirini anlamaya çalışmasıdır. Diyalogun ayakta kalabilmesi için mutlak gerekli olan bu ilkeye rağmen Papa XVI. Benediktus'un İslam'ı, öğretisini yaymak için şiddete başvuran bir din ve Hz. Muhammed'i de bir şiddet abidesi olarak nitelemesi onun Müslümanlara ve onların kutsal değerlerine zerre kadar saygısı olmadığını açıkça göstermiştir. Saygının olmadığı yerde anlayış da olmayacağı için böyle bir ortamda artık diyalogdan bahsetmek abesle iştigal etmekten başka bir şey olmayacaktır.

Bu noktada birileri Papa XVI. Benediktus'un 25 Eylül günü Müslüman din adamları ve elçileri kabulünde sarf ettiği sözlere atıfta bulunarak onun dinlerarası diyaloga özellikle de Müslüman-Hıristiyan diyaloguna çok büyük önem verdiğini söyleyerek bu tezimize karşı çıkabilir. Yapılacak muhtemel bu itirazı boşa çıkarmak için Papa'nın söz konusu ka-

Hz. Muhammed'i de bir şiddet abidesi olarak nitelemesi onun Müslümanlara ve onların kutsal değerlerine zerre kadar saygısı olmadığını açıkça göstermiştir. Saygının olmadığı yerde anlayış da olmayacağı için böyle bir ortamda artık diyalogdan bahsetmek abesle iştigal etmekten başka bir şey olmayacaktır.

bulde ne söylediğine yakından bakmaya çalışalım. Bilindiği üzere 12 Eylül'deki konuşmasında Papa, sadece İslam'ın 7. yüzyılda ortaya çıkışından günümüze değin Hıristiyanlar tarafından hemen her fırsatta dillendirilen İslam ve Hz. Muhammed düşmanlığını değil "kendi iç dünyasındaki kin ve nefreti de" dışarı vurunca Müslüman dünya ayağa kalkmış ve Papa'dan özür dilemesini talep etmişti. Müslüman dünyanın bu haklı tepkisi üzerine önce Katolik Kilisesi yetkilileri Papa'nın yanlış anlaşıldığını, amacının Müslümanları rencide etmek değil aksine onlarla diyalogu pekiştirmek olduğunu ifade ettiler. Müslümanların tepkisi artarak devam edince bu sefer Papa önce niyetinin Müslümanları incitmek olmadığını söyleyerek Hz. Muhammed'e ve Müslümanlara saygı duyduğunu daha sonra da İslam'a ve onun aziz peygamberi Hz. Muhammed'e yönelik saldırgan sözlerinden dolayı değil, onların Müslümanları incitmesinden dolayı üzgün olduğunu" ifade etmiştir. Bu görünürde yumuşak ifadesinin Müslüman dünyanın tepkilerini az da olsa durdurduğunu gören Papa, 25 Eylül günü yazlık sarayı Castel Gandolfo'da Müslüman ülkelerin Vatikan elçilerini ve bazı Müslüman liderleri kabul ederek onlara "Papalık ile dünya ölçeğindeki

Müslüman toplumlar arasındaki dostluk ve dayanışma bağlarının güçlendirilmesi" çabası olarak nitelendirdiği 8,5 dakikalık bir konuşma yapmıştır. Şimdi Papa XVI. Benediktus'un bu konuşmasında öne çıkan sözlerini hatırlayarak bunları nasıl anlamamız gerektiği üzerinde durmaya çalışalım. Bunu ya-

Müslümanları inciten ve derinden yaralayan ifadelerinden sonra Papa XVI. Benediktus'un bu dinlerarası diyalog ve işbirliğine önem veren ve diyalog muhatabına mutlak saygı gösterilmesi gerektiğini ifade eden sözleri ne derece samimidir?

parken Papanın sözlerini üç başlık halinde ele almaya çalışacağız: (1) Dinlerarası diyalogun gerekliliğiyle ilgili sözleri, (2) Müslümanlarla ilgili sözleri ve (3) ortak sorunların çözümünde farklı din mensuplarının işbirliği yapması gerektiğiyle ilgili sözleri.

Papa, Müslüman liderleri kabulüne neden olan Regensburg Üniversitesi konuşmasına hiç değinmeden papa seçilmesinden itibaren tüm dinlerin taraftarları arasında ve özellikle de Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında dostluk köprüleri tesis edilmesi gerektiğini her fırsatta dile getirdiğini ifade ederek selefi Papa II. John Paul'ün aksine kendisinin diyalog karşıtı olmadığını vurgulama zorunluluğu hissetmiştir. Dahası o, farklı din mensuplarının birbirleriyle diyalogunun günümüz dünyasında bir seçenek değil, dünyanın geleceği için mutlak bir gereklilik olduğunu ileri sürerek diyalog karşıtı olarak gösterilmesinin önüne geçmek istemiştir.

Diyalogun gerekliliğine bu şekilde vurgu yaptıktan sonra Müslümanlara saygı duyduğunu yineleyen Papa XVI. Benediktus, dinlerarası diyalogun köşe taşı olarak kabul edilen II. Vatikan Konsili dokümanı Nostra Aetate'ye atıfla Kilisenin "tek Tanrıya inanan Müslümanları takdir ettiğini" ifade etmekte ve şu sözlere yer vermektedir. "Selefim Papa II. John Paul tarafından yürütülen çalışmalar sayesinde Müslüman ve Hıristiyanlar arasında son yıllarda oluşan karşılıklı güven havasının sadece devam etmesi için değil, karşılıklı samimiyet ve saygı içinde daha da gelişmesi için dua ediyorum".

Papa XVI. Benediktus dinlerarası diyalogun gerekliliğini ve Müslümanlara derin saygı duyduğunu ifade ettikten sonra Hıristiyanlarla Hıristiyan olmayanların özellikle de Müslümanların dünya genelinde artan inançsızlığa ve Tanrı tanımazlığa, hakikatin görecelileştirilmesine ve her türlü şiddet ve hoşgörüsüzlüğe karşı işbirliği yaparak bunların üstesinden gelmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Dahası Papa sadece din adamlarını değil aynı zamanda siyasileri de bu ortak sorunların çözümünde taraftarlarını diğer din mensuplarıyla işbirliği kurmaya teşvik etmeye çağırmaktadır.

Papa XVI. Bendiktus konuşmasının sonunda insanoğlunun şeref ve haysiyetinin korunması ve teminat altına alınmasının gerekliliğini belirterek Hıristiyan ve Müslümanları insanın onuruna/şerefine ve barışa karşı tehdit söz konusu olduğunda Yaratıcıya/Tanrıya olan itaatlerini göstermeleri için işbirliği yapmaya çağırmaktadır.

Papa XVI. Benediktus'un Müslüman liderlere yaptığı konuşmanın ana noktalarını bu şekilde gözler önüne serdikten sonra şu soruları sormadan kendimizi alamıyoruz: "İslam'a ve onun kutsal değerlerine orta-çağ Bizans polemikçilerinin ve Paul Johnson, Franklin Graham, Jerry Vines ve Daniel Pipes gibi Amerikan evanjeliklerinin ağzıyla saldıran ve diyalog muhatabı Müslümanları inciten ve derinden yaralayan ifadelerinden sonra Papa XVI. Benediktus'un bu dinlerarası diyalog ve işbirliğine önem veren ve diyalog muhatabına mutlak saygı gösterilmesi gerektiğini ifa-

de eden sözleri ne derece samimidir? Veya diğer bir deyişle tamamen yanlış ve önyargılı bilgiyle Allah inancına, peygamberine ve yüce kitabına hakaret edilen Müslümanlar, Papanın bu olumlu ifadelerine güvenip, Papa ve onun temsil ettiği Katolik Kilisesiyle gönül rahatlığı içinde hiçbir şey olmamış gibi diyalog ve işbirliği yapmaya devam edebilir mi?

Bu ve benzeri sorulara sağlıklı yanıt verebilmek için Katolik Kilisesinin II. Vatikan Konsilinden itibaren dinlerarası diyalog adı altında yaptığı faaliyetleri ve yayımladığı dokümanları bir bütün olarak ele alıp Katolik Kilisesinin genel misyonu çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Zira söz konusu faaliyet ve dokümanlara baktığımızda Kilise yetkilileri Hıristiyan olmayanlarla kurulması öngörülen diyalojik ilişkinin ruhuna uygun yeni teolojiler geliştirmek yerine "Kilise dışında kurtuluş yoktur" dogması etrafında gelişen Roma Katolik Kilisesine bilfiil üye olmayanların kurtuluşa ulaşamayacağını öngören dışlayıcı dinler teolojisini bazı şekli değişiklilerle kapsayıcı hale getirmişlerdir. Örneğin Kilise yetkilileri Hıristiyan olmayanlarla diyalogu kolaylaştırmak için bir taraftan Kiliseyi ve Hıristiyanlığı yegane kurtuluş vasıtası olmaktan çıkarırken diğer taraftan İsa-Mesih'i sadece Hıristiyanlar için değil aynı zamanda tüm insanlık için tek ve yegane kurtuluş vasıtası olarak ilan etmektedir. Durum böyle olunca Katolik Kilisesi yetkililerinin Hıristiyan olmayanlarla kurmayı arzu ettiği diyalojik ilişkinin temel amacı insanlığın karşı karşıya olduğu ortak beşeri sorunların çözümü için işbirliği yapmak değil, kurulması öngörülen dostane ilişkiler sayesinde yegane kurtarıcı olan İsa-Mesih'i onlara tanıtmak/sunmak ve doğrudan olmasa da dolaylı olarak onları Hıristiyanlığa kazandırmak olmaktadır.

Katolik Kilisesi yetkililerinin bırakın sadece Hıristiyan olmayanları Hıristiyan olup da Katolik Kilisesine mensup olmayanları Tanrının kurtuluş planından dışlayan geleneksel dogmayı terk etmek yerine, dogmanın ruhunu bozmayan bir takım yeni yorumlarla onu yaşatmaya çalışması Vatikan'ın başlangıçtan itibaren diyalog işinde samimi olmadığı, sadece dünya ölçeğinde ortaya çıkan şartların bir gereği olarak strateji gereği Hıristiyan olmayanlarla özellikle de Müslümanlarla diyalojik ilişki tesis etmeye çalıştığını göstermektedir. Örneğin II. Vatikan Konsilini toplayan Papa XXIII. John, başlangıçta Yahudiler dışındaki din mensuplarıyla diyalog konusunda herhangi bir adım atmayı planlamamıştı. Ancak konsil sürecinde Hıristiyan dünyada artan Yahudi düşmanlığını ortadan kaldırarak Yahudilerle iyi ilişkiler kurulmasını öngören bir doküman hazırlanınca özellikle Müslüman ülkelerden gelen Katolik din adamları böyle bir dokümanın kabulünün İsrail devletini tanıma anlamına geleceği için kendilerinin Müslüman ülkelerdeki faaliyetlerini zora sokacağını söylemesi üzerine Müslümanlar ve diğer din mensuplarıyla ilgili de bazı metinler oluşturulmuş ve bunlar daha sonra *Nostra Aetate* adlı müstakil bir konsil dokümanına Kilise tarafından resmen kabul edilmiştir. Görüldüğü üzere Roma Katolik Kilisesi Yahudiler dışındaki din mensuplarıyla ortaya çıkan şartların bir sonucu olarak tamamen strateji gereği diyalojik ilişki kurmaya başlamıştır. Nitekim soğuk savaş dönemi papası olan II. John Paul'ün genelde tüm Hıristiyan olmayanlarla özelde ise Müslümanlarla diyaloga önem vermesinin ardın-

Nitekim soğuk savaş dönemi papası olan II. John Paul'ün genelde tüm Hıristiyan olmayanlarla özelde ise Müslümanlarla diyaloga önem vermesinin ardında onun üçüncü bin yılda Asya kıtasını Hıristiyanlaştırmayı hedeflemesi yatmaktaydı.

da onun üçüncü bin yılda Asya kıtasını Hıristiyanlaştırmayı hedeflemesi yatmaktaydı. Çünkü o, önce diyalojik ilişki kurmak suretiyle Hıristiyan olmayanlarla sempati ilişkisi kurmayı daha sonra da onlara Hıristiyanlığı sunarak onları kazanmayı planlıyordu. Soğuk savaş döneminin, yerini küresel terörle mücadele adı altında İslam düşmanlığına bıraktığı bir ortamda papa seçilen ve Avrupa'nın koruyucu azizi olarak kabul edilen aziz Benediktus'un adını alan Papa XVI. Benediktus ise önceliği Avrupa kıtasının tekrar Hıristiyanlaştırılmasına verdiği için Hıristiyan olmayanlarla özellikle de Müslümanlarla diyalojik ilişkiye girmeye değil, daha çok onları ötekileştirmeye vermektedir. Nitekim papa seçilmeden birkaç ay önce Avrupa'nın Hıristiyan kimliği üzerinde ısrar ederek Müslüman bir ülke olan Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine karşı olduğunu ilan eden XVI. Benediktus, papa seçilmesinin hemen ardından da Avrupa'nın İslamlaşmasına karşı şu tespitte bulunmuştur: "Eğer Avrupa (medeniyeti) gerçekten varlığını devam ettirmek istiyorsa Hıristiyan köklerine sadık kalmalıdır".

Sözlerinin hatalı olduğunu kabul edip, bu hatalı sözleri söylediği için Müslümanlardan özür dilemediği sürece Papanın Müslümanlara ve onun kutsallarına saygı duyduğunu söylemesinin ve Müslümanlarla diyaloga önem verdiğini söylemesinin hiçbir önemi ve kıymeti yoktur.

Görüldüğü üzere kardinal Ratzinger olduğu dönemde İslam ve Müslümanlarla ilgili son derece olumsuz bir tutum takınan ve Müslüman bir ülke olan Türkiye'nin mevcut üyelerinin hepsinin Hıristiyan olmasından dolayı bir Hıristiyan birliği görünümü arz eden AB'ye üyeliğine açıkça karşı çıkarak Müslümanların Avrupa'da yerlerinin olmadığını ima eden Papa XVI. Benediktus, Regensburg Üniversitesinde yaptığı konuşmada İslam'a karşı saldırgan bir tutum takınarak Papa olmasından sonra İslam ve Müslümanlarla ilgili kanaatlerinde herhangi bir değişiklik olmadığını açıkça göstermiştir. Bu gerçekten hareketle Papa'nın 25 Eylül 2006 günü Müslüman elçileri ve din adamlarını kabulünde sarf ettiği ve bizim de yukarıda ana noktalarını sunduğumuz sözlerini, onun Müslümanlara saygı duyduğunun ve ortak sorunlara karşı onlarla işbirliği yapma isteğinin bir göstergesi olarak anlamamak gerekir diye düşünüyoruz. Çünkü yukarıda da ifade ettiğimiz gibi papa Müslümanları rencide eden ifadeleri söylediği için değil, bu ifadelerden Müslümanlar incindiği için üzgün olduğunu ifade ederek İslam'a ve Müslümanlara karşı adeta içindeki kini dışa vuran sözlerinin arkasında durduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla sözlerinin hatalı olduğunu kabul edip, bu hatalı sözleri söylediği için Müslümanlardan özür dilemediği sürece Papanın Müslümanlara ve onun kutsallarına saygı duyduğunu söylemesinin ve Müslümanlarla diyaloga önem verdiğini söylemesinin hiçbir önemi ve kıymeti yoktur. Haddi zatında Papa'dan özür dilemesini beklemek de saf dillilikten başka bir şey değildir. Çünkü Papa konuşmasında İslam'a ve onun aziz peygamberine yönelik sarf ettiği sözleri rasgele değil, planlı ve bir amaca matuf olarak söylemiştir. Sonuç olarak Papa XVI. Benediktus Müslüman elçilere ve dini liderlere hitaben yaptığı konuşmada sarf ettiği sözleri inandığı için değil, Müslüman dünyada ortaya çıkan infiali dindirmek için siyasi bir manevra olarak söylemek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla onun Katolik Kilisesinin Müslümanlarla diyaloga önem verdiği ve bu diyalogu daha da geliştirmek istediği şeklindeki sözleri sami-

miyetten uzak siyasi bir manevradan başka bir şey değildir. Çünkü Papa eğer söz konusu sözlerinde samimi olsaydı İslami kaynaklara değil de orta-çağ Bizans polemiklerine atıfla İslam'ın bir şiddet dini olduğunu ima etmekle doğru bir iş yapmadığını kabul etmesi gerekirdi. Papa bunu yapmadığı gibi Müslümanları inciten söz konusu sözlerden dolayı değil, Müslümanların o sözlerden incindiği için üzgün olduğunu söyleyerek sözlerinin ardında durduğunu da göstermiştir.

Bu noktada son yıllarda genelde tüm Hıristiyanlarla özellikle de Roma Katolik Kilisesi yetkilileriyle diyaloga girenlerin papanın bu saldırgan ve haddi aşan ifadelerinden sonra ne yapacakları doğrusu merak konusu haline gelmiştir. *Acaba bu kişiler Katolik Kilisesi yetkilileriyle diyalog toplantıları yapmaya ve onlarla sözüm ona ateizme karşı mücadele etmek ve dünya barışını tesis etmek için işbirliği yapmaya devam edecekler mi? Bunu hep birlikte bekleyip göreceğiz. Ancak Müslüman toplum bu kişilerden, Papa ve diğer üst düzey Katolik Kilisesi yetkilileri İslam'a ve onun kutsal değerlerine saldırmaya devam ettiği ve diğer din adamları da bunlara destek verdiği sürece, "İslam'a ve onun kutsal değerlerine hayâsızca saldırdığınız ve bu şekilde Müslümanları rencide ettiğiniz müddetçe artık sizinle bir daha kurumsal diyaloga girmeyeceğiz" açıklamasını beklemektedir.*

Netice olarak Papa XVI. Benediktus'un 12 Eylül 2006 günü İslam ve onun aziz peygamberi Hz. Muhammed ile ilgili sarf ettiği son derece saldırgan ifadeler, II. Vatikan Konsiliyle başlatılan ve 1990'lı yıllardan sonra yayımlanan dokümanlarla duraklama sürecine giren kurumsal diyalogun artık iflas ettiğini göstermektedir. Resmi Hıristiyan kurumlarıyla diyaloga girmeye meraklı olan Müslümanların bu gerçeğin farkında olarak özellikle Katolik Kilisesiyle yani Vatikan'la diyaloglarını gözden geçirmeleri gerektiğini düşünüyoruz. Ancak burada şu noktanın altını da çizmek istiyoruz. Papa'nın ifadeleri dinlerarası diyalogun değil, Katolik Kilisesiyle kurumsal diyalogun iflasıdır. Çünkü kurumsal diyalogun dışında farklı dinlere mensup bilim adamlarının, çeşitli kanaat önderlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının birbirleriyle karşılıklı saygı, anlayış, öğretme ve öğrenme temeline dayalı diyalogları da söz konusudur. Örneğin Papanın yukarıda naklettiğimiz sözlerinden sonra okul arkadaşı ünlü Katolik ilahiyatçı Hans Küng, Papa'nın İslam dini ile ilgili yanlış bilgi sahibi olduğunu, er veya geç bu bilgi eksikliğini gidermesi gerektiğini söylerken; Amerikalı İslam bilimci John Esposito da Papa'nın İslam'la ilgili sözlerinin hatalı ve Müslümanları incitici olduğunu" dolayısıyla da zaman geçirmeden Müslümanlardan özür dilemesi gerektiğini ifade etmiştir. Görüldüğü üzere sadece Müslümanlar değil, aklıselim sahibi ve gerçek diyalog taraftarı Hıristiyanlar bile Papa'nın sözlerini saldırgan bulmaktadır. İşte biz Papa gibi saldırgan, saygısız ve küstahça sözler sarf edenlerle değil, muhatabına saygı gösteren ve sadece ona bir şeyler öğretmeye değil, ondan bir şeyler öğrenmeye de çalışan Küng ve Esposito gibi Hıristiyanlarla diyaloga girilmesi gerektiğini hatta bu diyalogun kendi dinimizin tanınıp bilinmesini sağlamak için, Müslümanlar için kaçınılmaz olduğunu düşünüyoruz.■

Papanın yukarıda naklettiğimiz sözlerinden sonra okul arkadaşı ünlü Katolik ilahiyatçı Hans Küng, Papa'nın İslam dini ile ilgili yanlış bilgi sahibi olduğunu, er veya geç bu bilgi eksikliğini gidermesi gerektiğini söylerken; Amerikalı İslam bilimci John Esposito da Papa'nın İslam'la ilgili sözlerinin hatalı ve Müslümanları incitici olduğunu" dolayısıyla da zaman geçirmeden Müslümanlardan özür dilemesi gerektiğini ifade etmiştir.